

Nedan ett av de sex flyttbara tälten i Prince Charles Camp, utgångspunkt för att se gnuernas massvandringar (stora bilden). Övriga: Frukost resp. skumbad på Ngorongoro Crater Lodge.

TANZANIA

– bo nära det vilda

Check-in har testat Conservation Corporation Africa's safari-koncept i Tanzanias mest berömda naturområden Serengeti, Ngorongoro och Lake Manyara. Naturupplevelserna, guidningen och servicen är exklusiva, camperna naturnära men bekväma. Det senaste greppet är "Tanzania under canvas", där man bor bra i flyttbara tältcamper och följer gnuernas årliga vandring.

Text och foto **Peter Hanneberg**

En bungalow och booman vid Lake Manyara Treetop Lodge. Ovan.
En av de fasta tältbungalowerna i Grumeti River Camp. Höger.
Thomsongasellernas konturer löses nästan upp i morgondimman i Serengeti.

Det är inte första gången jag landar på denna utmärkta flygplats. Kilimanjaro Airport är liten och har bara måttlig service, men läget i norra Tanzania mellan Moshi och Arusha är strålande. På väg från Europa till huvudstaden Dar-es-Salaam gör ett av de europeiska flygbolagen, KLM, en mellanlandning här och man kan, utan att ta omvägen via huvudstaden, stiga av i den region som lockar mest i Tanzania. Här i norr ligger nämligen de mest intressanta, naturskyddade områdena – Lake Manyara, Serengeti, Ngorongoro, Kilimanjaro. Norra Tanzanias viltrika savanner var Ernest Hemingways favoritjaktmarker på 1930-talet.

Man landar sent med KLM, ligger över i Arusha och fortsätter med små propellerplan på morgonen till camperna och lodgerna ute i bushen. Framför allt två flygveteraner kör dessa sträckor, Regional Air och Coastal Air. Jag anlitar bägge. Efter safarin flyger jag med Coastal vidare till Zanzibar. De flesta piloterna är vita, numera även kvinnor, från södra Afrika och Östafrika, England och Amerika. Det är förståeligt om dessa spännande miljöer gör unga piloter flygsugna, här finns ännu en atmosfär av pionjäranda och upptäckariver.

Vi dunsar i marken på elastiska hjul på landningsbanan mellan Lake Manyara och Ngorongorokratern, som byggts för bägge dessa sevärdheter. Att köra till Lake Manyara är speciellt därför att sjön ligger nere i den stora sprickdalen Great Rift

Valley, detta gigantiska sår i jordskorpan som sträcker sig från Etiopien till Moçambique. När bilen har tagit sig ner från högplatån är man inne i nationalparken, som ligger utsträckt nedanför och längs med sprickdalens västra vägg.

Liten nationalpark

Den är bara 325 km² stor och det mesta, två tredjedelar, upptas av en väldig sodasjö med fuktiga omgivningar. Skog och torrmark täcker bara en tredjedel. Det är där vi tar oss fram med vår jeep för att spana efter djur – lejon som klättrar i träd, elefanter, grupper av giraffer, stora babianfamiljer, klippspringare. Ett fågelrikt område med över 400 arter, bl a flamingoer.

Lake Manyara Tree Lodge gör skäl för sitt namn. Inne i skogen leder en trätrappa upp till min bungalow. Huset är rymligt med en sittavdelning och en stor dubbelsäng under moskitnät, samt ett öppet badrum med badkaret på tassar. Den är byggd en god bit ovan mark av breda träplankor och meningen är att man ska smälta in i skogsmiljön. Utsikten är begränsad av skog. Runtom hörs pärlhönsens kraxa, cikadorna surra och ”telefonfågarna” ringa.

Huvudbyggnaden har några stora sittytor, en bar och restaurang, och en booma, alltså en rund plats nere på marken inhägnad med trädgrenar till en palissad. Ett arv från massajerna, som både förr och nu bygger sådana skyddande boomas för att skydda sin by och sin boskap. På kvällen är booman den

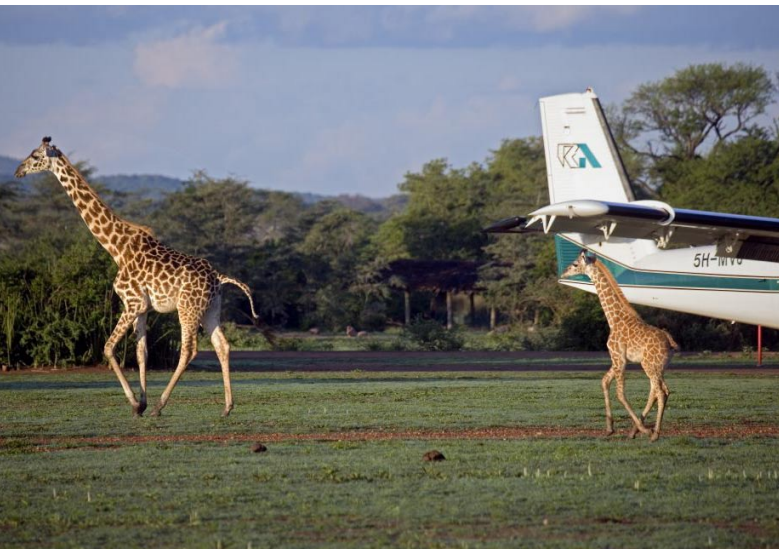
plats som ger mest atmosfär till middagen, med tända lyktor hängande överallt på palissaden och i mitten en eld som hålls levande av massajer tills gästerna ätit klart. Vid ingången står rader av gamla urholkade trädstammar, kanoter, resta och upplysta av lyktor. Signifikativt för Conservation Corporation Africas lodger är den speciella, personliga interiören och utsmyckningen med gamla saker och naturmaterial.

Sagohus med inre dekoration

Kanske allra mest påtagligt bland CC Africas lodger blir detta på Ngorongoro Crater Lodge. Det är som vanligt Chris Browns förtjänst. Denne excentriker, anställd på CC Africa och en legend inom företaget, får helt fria händer att leva ut sin lekfullhet och känsla för form, finess och atmosfär. Chris är en mästare i att hitta inventarier och rekvisita som är ovanlig. Vid Ngorongoro har arkitekten Silvio Rech, en italiernare bosatt i Sydafrika, lekt fram en gaudíinspirerad, rund yttre form som balanserar på kraterns rand. De ger intryck av sagohus vars inre är fullt av intressanta prylar. Man undrar ofta var i all världen Chris kan ha hittat dem alla. Från den lilla balkongen på den rundformade bungalowen har jag utsikt över hela Ngorongorokratern, jordens största bevarade vulkankrater, två mil i diameter.

På Ngorongoro har man egen rumsbetjänt som ser till att stockelden brinner i öppna spisen och skumbadet är tappat ►

Uppifrån: Flodhästen är karaktärsarten vid Grumeti River Camp; Regional Air och Coastal Air flyger besökare mellan parkerna och civilisationen, men piloterna är vaksamma på viltet nära flygstripperna; Salongshyddan på Ngorongoro Crater Lodge, fin nog för en pampig herrgård.

Uppifrån: Fältduschen laddas i ett av tälten på Prince Charles Camp.; En kall öl till picniclunchen heter förstas Serengeti och har en leopard som ikon; Hyena i grässavannens morgondagg.

när man kommer hem efter en ruggig dag på en kanske regnig safari nere i denna jordens största vulkankrater. Maten är bland det bästa av de många lodger och camper jag har haft förmånen att besöka. Medan jag bor här ska sydafrikanerna Ronald och Charmaine Goddard just avlösas på posten som chef för lodgen av en infödd, svart man.

Francis Magambele tillhör hangazastammen nära gränsen till Rwanda-Burundi men växte upp i Dar-es-Salaam. CC Africa arbetar på just detta sätt. Man utbildar lokala förmågor som man vaskat fram i byarna. En del visar sig vara chefsämnen, medan andra är bra på andra saker. Alla avancerar på sina arbetsplatser. De stimuleras till det av ägarna och ledningen. CC Africa ser också till att ge byarna i trakten olika former av bistånd.

– I byn Ololosokwan vid Klein's Camp i norra Serengeti finansierar CC Africa en dispensär med hundratals patienter i veckan genom att betala doktorer och sköterskor, berättar Mussa Mathayo vid Grumeti River Camp, medan flodhästarna grymtar i bakgrunden. I Nyatwali vid Victoriasjön har de hjälpt byn att starta en stor grönsaksodling där de själva är största kunden. I Bunda har de köpt en traktor som kan frakta sopor från byn, i Bukore har de grävt en brunn.

Exemplen är många och goda.

Mussa Mathayo är chef på campen vid Grumetifloden längst västerut i Serengeti nationalpark. Här ligger en tältcamp med tio tältbungalower och 38 anställda. Den kraftiga tältduken är uppspänd på en sockel av betong och bildar stora rum med dubbelsäng och röda fåtöljer. Badrummet finns bakom en tältvägg bakom sängens huvudända. Floden rinner långsam och bred utanför, full av frustande flodhästar. Jag vaknar flera gånger under natten av deras vällustiga grymtningar och bröl. Lejon kan stryka runt tälten, så det finns all anledning att vara försiktig.

Kockarna yr det gnistor om i grillköket intill verandan, där Mussa och jag äter varsin oxfilé.

Jag förflyttar mig med propellerplan till Seronera, Serengetis centrum, och blir hämtad till den kanske trevligaste formen av läger med tältduk. Den flyttbara typen.

Serengeti under tältduken

Samsons försynta "good mooorning" bakom tältduken är en pålitlig väckarklocka. Till varje morgon klockan sex, just när Afrika vaknar, beställer jag hans sammetsröst och några hinkar varmvatten för att inte missa den afrikanska

gryningen. Ljuden från en näshornsfågel och de vita buffelvävarna i tornakaciorna ger landskapet en fjärde dimension under dess metamorfos från natt till dag. Denna ackompanjeras av ljudet bakom tältet, när galonhinken firas ned och fylls med varmt vatten. När solen tittar fram sitter jag redan säkrad i fältstolen utanför med morgonrock och en rykande kaffekopp. Efter en ångande fältdusch kommer Samson med frukosten, och jag undrar om ens Ernest Hemingway hade det lika bra under sina jaktsafarier i Tanzania.

För en romantiker ligger det nära till hands att likna sådana här dagar i Serengeti nationalpark vid en hemingwaysk safariupplevelse. Det jag tänker på är konceptet flyttbara tältläger med full service som en bas för att komma närmare det afrikanska storviltet. Vi får fria händer att skåda och plåta natur samtidigt som vi ger arbete åt kock, upppassare, guider och spårare. Det gjorde Hemingway också.

Mitt enda vapen är kamerorna – många vackra djur hinner bli avbildade under en vecka. Hemingway jagade kuduantiloperna med gevär och hade flera "bössbärare" med sig – många vackra djur dog bland Afrikas gröna berg med en hemingwaysk kula i sig. Snäppet värre var hans landsman Teddy Roosevelt. Efter sina två presidentperioder 1901-09 tillbringade han ett helt år på "safari" i Östafrika och kunde sedan frakta hem och berika Amerikas biologiska mångfald med tretusen jakttroféer.

Massvandring efter föda

I Serengeti är det gnuernas vandringar som lockar. Detta massiva skådespel när tiotusen och åter tiotusen djur tar sig fram över savannen för att de alltid gjort det. Varje år beskriver de en medsols cirkelrörelse som styrs av tillgången på föda, som i sin tur styrs av regnen och vegetationscyklerna. Utmed denna migrationscirkel har Conservation Corporation Africa flera väntande lägerplatser som de har rätt att flytta de stora tälten mellan.

Visst är lägret flyttbart, men det handlar det om tretton ton utrustning som kräver tre lastbilar och fem dagars arbete för att byta lägerplats. Flyttbara basläger är ett gammalt koncept för professionella jägare, men idag är det fotograferande ekoturister som tillämpar det i Serengeti. I marknadsföringen kan det heta "Tanzania under canvas" eller "Migration camp".

En vacker morgon när dimman luckrats upp av den stigande temperaturen möter vi plötsligt ett väldigt dammoln som rivs upp av hundratals gnuer och sebror som galopperar över grusvägen

Gnuer och sebror gör sina säsongsvandringar i Serengeti tillsammans i väldiga hjordar. Det är en massiv känsla att se hjordarna i snabbare rörelse.

och en torr flodbädd. På håll upptäcker jag var de kommer ifrån: en avlång massa av djurkroppar som rör sig framåt med pulserande målmedvetenhet. En mörk, ringlande tusenfoting utan ände, som grymtar dovt och rytmiskt, gno-gno-gno. En upplevelse en masse.

Årstiden är mitten av november, på gränsen mellan torr tid och regntid. Där vi befinner oss, i Seroneratrakten i centrala Serengeti, har de långa gräsen mognat och blivit oattraktiva för gräsätarna. Här växer framför allt det höga, böljande Hyparrhenia som används till taktäckning. De är kraftiga, håller låg energimängd per viktenhet, är svårsmält och smakar dessutom Tarzan.

Djuren vill förbi denna otjänliga föda och vandrar nu från norra Serengeti mot sydost, till högslätten vid Ngorongorokratern. Där växer under regntiden (december-april) kortare, näringsrika gräs av slakten som Digitaria, Cynodon och Chloris. Det är massvandringen till dessa godisgräs som vi nu får bevittna en bråkdel utav.

Djuren vet att gräset genast svarar på regn. Över kortgräsens svagt böljande slätter ser man därför hur hjordarna rör sig under dagen mot de lokala regnen. På dessa slätter parar sig gnuerna i april-maj i samband med att den långa vandringen mot nordväst börjar. Och här föder de också sina kalvar när de återvänder 8-9 månader senare, i december-februari. Den öppna slätten erbjuder gnuerna god sikt när de ska kalva och bevaka sin avkomma, och gräset ger näring till de nyfödda.

Kraftig ökning
av gnuer

Gnustammen har beräknats till 1,6 miljoner individer under de bästa åren och övriga hovdjur till runt 400 000. Kortgrässlätterna förser alltså under goda år två miljoner hovdjur med föda under regntiden. Arterna följs delvis åt under de årliga, tvåhundra mil långa

vandringarna. Där hjordarna uppehåller sig, dit hittar också kattrovdjuren. Och där lejon, leoparder och geparder ses smyga i buskarna vet i sin tur hyenor, schakaler och fem sorters gamar att det snart vankas mat värdig en asätare. Hela näringskedjan är samlad där gnuerna drar fram. Gräs-gnu-gepard-gam.

När bytets kött är uppätet lösgör sig hyenor ur nattens svärta för att krossa benen mellan sina käkar. Eventuella rester tillsammans med rovdjurens exkrementer blir ny näring för Serengetis gräs – som året därpå ska bidra till överlevnaden för nästa generation gnuikalvar och sebrafölar.

På randen av Ngorongorokratern, med hänförande utsikt, står jag betänksam vid Grzimeks grav. För femtio år sedan fascinerades den unge tysken Michael och hans far, professor Bernhard Grzimek, av gnuernas vandringar och vågade sina liv på att rädda djuren från undergång. I december 1957 flög de ner de tusen milen från Frankfurt i ett eget, enmotorigt plan, målat som en sebra. På obetalt uppdrag av den brittiska nationalparksförvaltningen i Tanganyika utförde de den första räkningen av djuren och stred engagerat för områdets framtid. 1959 kolliderade 24-åriga Michael med en gåsgam och dödsstörtade mot Saleistappen. Han blev en symbol för skyddet av Serengeti.

Far och son Grzimek räknade 1958 till mindre än hundratusen gnuer, en oerhört låg siffra. Under mer än ett halvsekel hade nämligen ett boskapsvirus gett upphov till Rinderpest, som också spred sig till vilda hovdjur. Först på 1960-talet lyckades man massvaccinera traktens kor vilket genast ledde till en ökning av gnuerna. Den stora nationalparken Serengeti gav djuren skydd så de kunde utveckla stammen igen och återuppta de årliga långvandringarna.

Ansvarsfull safariturism

Även lyxigare camper och lodger inser idag att de bör samarbeta med massajer och den övriga lokalbefolkningen runt nationalparken. Att ändra ett lokalt förhållningssätt till förmån för både naturvärdena och den inkomstbringande turismen borgar samtidigt för en hållbar business för safariföretagen. Det är viktigt att traktens bofasta förses med arbete och inkomster som bygger på att safariturismen vill komma hit och skåda djurlivet. Då sprider sig också en lokal förståelse för att de måste bevara den egna naturen. Det är ekoturismen i ett nötskal.

På det viset skulle ekoturism – när den fungerar – kunna vara ett verktyg i biståndet från länder som t ex Sverige.

– CC Africa har valt ut oss i byarna, utbildat oss och gett oss ett bättre liv. Själv har jag bättre lön än en statlig tjänsteman, säger Asheri Kiisay vid lägerelden i Prince Charles Camp. Asheri är chef för denna camp och tillhör stammen iraqw som kommer från byn Mbulu i trakten av Arusha. Han är stolt över att hans arbetsgivare finansierar ett barnhem med skola i Arusha.

Två ljuvliga timmar på dagen är dels i skymningen före middagen med en drink vid lägerelden, dels frukosten i soluppgången i det privata frukosttältet.

Under migrationen kan man bli länge stående för att släppa fram gnuerna och sebrorna.

I hovdjurens spår frodas rovdjuren, här en präktig lejonkung.

► CC Africa startades av Dave Varty i Sydafrika som en insamlingsfond (Africa Fund) för naturvård och lokal utveckling i samma tid som apartheid krampade i sina dödsryckningar och Nelson Mandela frigavs. På halvtannat decennium har de sedan utvecklat sitt ekoturismkoncept till ett kvalitetsresande som tar ansvar för lokalbefolkning och naturvård.

Som gäst känner man att man faktiskt bidrar till någonting nyttigt lokalt. Det är inte så billigt, men det lockar välbetalande som söker kvalitet och vill se sina pengar komma till seriös nytta. Och dem verkar det finnas gott om idag. Att se på sin näring som en katalysator för utveckling i regionen sprider sig eftersom det leder

till både goodwill och bättre business. Många hotell försöker, vilket är bra, men långtifrån alla är tillräckligt uthålliga för att göra det gediget och seriöst.

På det här sättet testar jag att bo på två av CC Africas camps och tre av deras lodger i Tanzania. Den mest udda, exklusivaste och dyraste, är Mnemba Island Lodge mitt i ett marint reservat vid Zanzibar. Här satsar en hel del safariturister på att avsluta sin östafrikaresa in-style, med avkoppling i paradisisk miljö. Mer om den i kommande nummer. Bill Gates har hyrt hela ön och lodgen med dess tio bandas (bungalower) för sig och sina vänner, vilket förmodligen kan ses som ett bra betyg. □

RESEFAKTA

Vi flög med KLM, som är ensamt bland de stora flygbolagen om att flyga på Kilimanjaro Airport. Lokala flygtransporter till lodgerna görs med Coastal Air och Regional Air.

Safari ökar igen i popularitet och kan köpas genom en lång rad svenska arrangörer – t ex Jambo Tours, JK Safaris, Tour Africa, Allresor, Kenzan Tours, Kihansi Afrikaresor.

CC Africas speciella safarikoncept "Tanzania under tältduken", som följer hovdjurens migration, säljs av JK Safaris, och Jambo Tours. Läs mer kan man göra på CC Africas hemsida, www.ccafrica.com. Tour Africa har en resa med namnet "Tanzanias bästa lodger" som går just till lodgerna i artikeln, Grumeti, Ngorongoro och Lake Manyara.